

روابط ایران و آمریکای لاتین

مطالعه موردی ونزوئلا

احمد آتیه پور

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی

تهران - ۱۳۹۴

فهرست نویسی بیش از انتشار

سرشناسه: آدینه‌وند، احمد، ۱۳۵۸ -

عنوان و نام پدیدآور: روابط ایران و آمریکای لاتین (مطالعه موردی ونزوئلا) / احمد آدینه‌وند؛ [به سفارش] دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی [وزارت امور خارجه].

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره نشر، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۹۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۱-۷۲۴-۰

بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فبیای مختصر

یادداشت: فهرست‌نویس کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

یادداشت: کتابنامه

شناسه افزوده: ایران. وزارت امور خارجه، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.

شناسه افزوده: ایران. وزارت امور خارجه، اداره نشر.

شماره کتابشناسی ملی: ۷۹۲۰۰۳

تاریخ روابط ایران و آمریکای لاتین

مطالعه موردی ونزوئلا

تألیف: احمد آدینه‌وند

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

همه‌نگی امور نشر: بیتا طهرانیان

ویراستار ادبی: مریم حجاری

صفحه آرای: مریم حدادی

صفحه‌آرایی، طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اداره نشر وزارت امور خارجه

دفتر مرکزی: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آفایی، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

تلفن: ۲۲۸۳۲۶۵، ۲۲۸۹۷۰۲۹، نمابر: ۲۲۸۳۲۶۵

نماینده‌گی و فروشگاه مرکزی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پاساژ ناشران، طبقه همکف پلاک ۱۶/۲۲

تلفن فاکس: ۶۶۹۵۲۲۹۰، تلفن همراه: ۰۹۳۵۹۶۲۹۰۲۷، تلفن: ۶۶۴۹۰۳۱۵

فروشگاه شماره ۲: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آفایی، جنب مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

تلفن: ۲۲۸۰۲۶۶۲

کلیات

روابط کشورها با یکدیگر در نظام بین‌المللی متأثر از عوامل مختلف جغرافیایی، هویتی و منافع مختلف اقتصادی، سیاسی، امنیتی و عوامل محیطی بین‌المللی و داخلی است. هر دسته از این عوامل می‌تواند در شرایط خاص زمانی و به اقتضای فهم و درک کشورها از موقعیت خود و دیگر بازیگران بین‌المللی دچار قبض و بسط شده و نوع رابطه و میزان گستردگی و عمق آن را تعیین کند. در واقع دریافت دولت از این شرایط و قابلیت‌ها در مناسبات پیچیده بین‌المللی کشورها را به عنوان دوستان و دشمنان و شرکای همدیگر در عرصه‌ای مختلف تبدیل می‌کند.

روابط جمهوری اسلامی ایران و برخی از کشورهای آمریکای لاتین و به‌طور خاص ونزوئلا در یک دهه گذشته به طرز ناگهانی و به شکل ویژه‌ای مورد توجه طرفین قرار گرفت و منجر به دیدارهای دوجانبه بسیار زیادی در این بخش از روابط بین‌المللی شد. دو کشور و مجموعه‌ای گسترده از توافقنامه‌ها و تاکید بر اهمیت توسعه روابط دوجانبه و چندجانبه سند حتمی در بسیاری از مواقع برخی از نویسندگان و تحلیلگران از حضور ایران در حیات خلوت ایالات متحده آمریکا سخن گفتند. دوره این فراز از روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای منطقه مدافع است با پیروزی احزاب چپ‌گرا و ناسیونالیست‌های بولیواری از سویی و قرار گرفتن محمود احمدی‌نژاد در ایران در انتخابات سال ۲۰۰۵، در واقع این تقارن و هم‌زمانی بُعد رسانه‌ای و به شدت سیاسی به اهمیت این روابط داد و به یکباره و به صورت غیرمنتظره‌ای روابط ایران با کشورهای آمریکای لاتین در کانون توجه دستگاه دیپلماسی قرار گرفت. این تحولات این مسئله را به ذهن متبادر می‌نماید که با توجه به سابقه تاریخی روابط ایران با کشورهای منطقه که همواره از اهمیتی درجه دوم و یا سوم برخوردار بوده و عمدتاً در میزان محدودی از روابط اقتصادی و فراز و نشیب‌هایی کوتاه‌دامنه برخوردار بوده است، به یکباره به کانون دیپلماسی ایران تبدیل می‌شود. در واقع چه میزانی ضرورت‌های و زمینه‌های همکاری و بستری مناسب برای رشد و توسعه این روابط وجود داشته است. بنابراین، پاسخ به این پرسش روشن خواهد کرد که در درجه اول چه بستری برای این روابط وجود داشته است؟ دوم چه فرصت‌ها و زمینه‌هایی برای همکاری در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در روابط دوجانبه و بین‌المللی مهیا و ممکن است؟ همچنین چه چالش‌ها و موانعی بیش‌رویی هر نوع توسعه روابط جمهوری اسلامی ایران با کشورهای این منطقه وجود دارد؟ این نوشته بر این است که روابط جمهوری اسلامی ایران و کشورهای آمریکای لاتین- نظیر ونزوئلا، بولیوی، نیکاراگوئه و ... در بستر یک هویت سیاسی قابل فهم بوده و مسائل اقتصادی سهم ناچیزی را در ایجاد ضرورت توسعه روابط دو و چندجانبه داشته است. ضمن اینکه ضعف بنیادهای اقتصادی، توسعه این نوع روابط، حضور قدرت‌های بزرگ و مخالف در این منطقه، فقدان ضرورت‌های امنیتی و بی‌ثباتی سیاسی برخی از این کشورهای نزدیک به ایران اساساً آنها را به عنوان شرکای استراتژیک و قابل اتکای جمهوری اسلامی تضعیف خواهد کرد.

فهرست مطالب

.....	کلیات	۱
.....	فصل اول: آمیختن؛ موقعیت منطقه‌ای و بین‌المللی	۱
.....	گفتار اول: جغرافیا، تاریخ و فرهنگ	۳
.....	۱. جغرافیا	۴
.....	۲. تاریخ	۶
.....	۳. فرهنگ	۱۰
.....	۴. اقتصاد آمریکای لاتین	۱۵
.....	۵. ژئوپلیتیک آمریکای لاتین	۱۷
.....	گفتار دوم: سازمان‌های منطقه‌ای آمریکای لاتین	۱۸
.....	۱. اتحادیه بازرگانی آزاد آمریکای لاتین	۱۹
.....	۲. اتحادیه همگرایی اقتصادی آمریکای لاتین	۱۹
.....	۳. سازمان سیستم اقتصادی آمریکای لاتین	۱۹
.....	۴. اتحادیه اقتصادی مرکوسور یا بازار مشترک آمریکای جنوبی	۲۰
.....	۵. جامعه ملل آند	۲۲
.....	۶. آلترناتیو بولیواری برای آمریکا (آلبا)	۲۲
.....	۷. گروه ریو	۲۵
.....	گفتار سوم: سیاست در آمریکای لاتین	۲۶
.....	۱. تحولات سیاسی در منطقه	۲۶
.....	۲. جایگاه آمریکای لاتین در نظام بین‌الملل	۳۳
.....	فصل دوم: زمینه‌ها و فرصت‌های توسعه روابط ایران و آمریکای لاتین	۴۳
.....	گفتار اول: روابط سیاسی ایران و آمریکای لاتین	۴۵
.....	۱. نگاهی به سیاست خارجی ایران	۴۵
.....	۲. سیاست خارجی کشورهای آمریکای لاتین	۴۸
.....	۳. تاریخ رابطه ایران با کشورهای آمریکای لاتین	۵۱

۶۳	گفتار دوم: فرصت‌های اقتصادی در روابط ایران و آمریکای لاتین
۶۳	۱. ظرفیت‌های اقتصادی آمریکای لاتین
۶۶	۲. همکاری‌های اقتصادی ایران و آمریکای لاتین
۷۲	گفتار سوم: زمینه‌ها و فرصت‌های فرهنگی
۷۲	۱. الهیات‌های بخشی
۷۵	۲. اسلام
۸۰	گفتار چهارم: فرصت ناشی از ناکامی‌های ایالات متحده آمریکا
۸۳	فصل سوم: موانع و چالش‌های روابط ایران و آمریکا
۸۵	گفتار اول: موانع و مشکلات اقتصادی
۸۶	۱. ساختار اقتصادی
۸۶	۲. نیاز به سرمایه‌داری
۸۶	۳. سطح پایین تکنولوژی
۸۷	۴. بُعد مسافت
۸۷	گفتار دوم: موانع و چالش‌های سیاسی
۸۷	۱. تفاوت نظام‌های سیاسی
۹۱	۲. حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای و بزرگ
۹۳	گفتار سوم: مشکلات و موانع فرهنگی
۹۳	۱. فعالیت‌های ضداسلامی فرقه بهائیت
۹۳	۲. رژیم صهیونیستی اسرائیل و یهودیان
۹۴	۳. فعالیت کشورهای اسلامی در منطقه
۹۷	فصل چهارم: قدرت‌های بزرگ در آمریکای لاتین
۹۹	گفتار اول: ایالات متحده در آمریکای لاتین
۱۰۰	۱. سابقه روابط ایالات متحده در منطقه
۱۰۶	۲. نوع روابط ایالات متحده با منطقه
۱۰۷	۳. آمریکا و حضور ایران در آمریکای لاتین
۱۰۹	گفتار دوم: فدراسیون روسیه
۱۰۹	۱. سابقه تاریخی و اهمیت
۱۱۲	۲. همکاری با کشورهای منطقه
۱۱۹	۳. اهمیت روسیه برای کشورهای آمریکای لاتین
۱۲۱	گفتار سوم: اتحادیه اروپا
۱۲۱	۱. مسائل اقتصادی

۱۲۳	۲. ثبات سیاسی و اجتماعی و حقوق بشر.....
۱۲۴	۳. مشکلات و موانع پیش رو.....
۱۲۷	گفتار چهارم: چین.....
۱۲۷	۱. اهمیت اقتصادی.....
۱۳۹	۲. مشارکت با سازمان‌های منطقه‌ای.....
۱۴۲	گفتار پنجم: رژیم صهیونیستی اسرائیل.....
۱۴۷	فصل پنجم: بررسی فرصت‌ها و چالش‌ها در روابط ایران و ونزوئلا.....
۱۴۹	گفتار اول: موقعیت، جغرافیایی، سیاسی و اقتصادی ونزوئلا.....
۱۴۹	۱. موقعیت جغرافیایی.....
۱۵۰	۲. جغرافیای سیاسی.....
۱۵۲	۳. سیاست و حکومت.....
۱۵۴	گفتار دوم: ترسیم چشم‌انداز روابط ایران با ونزوئلا.....
۱۵۵	۱. روابط سیاسی.....
۱۶۲	۲. روابط اقتصادی.....
۱۶۹	۳. روابط نظامی و امنیتی.....
۱۷۱	۴. روابط فرهنگی.....
۱۷۲	۵. جنبه‌های افتراق و اشتراک ایدئولوژیک.....
۱۷۳	۶. همکاری رسانه‌ای.....
۱۷۴	۷. تجارب مشترک.....
۱۷۴	گفتار سوم: روابط ایران و ونزوئلا: گرایش نخبگان حاکم یا منافع استراتژیک؟.....
۱۷۷	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۱۷۹	منابع و مآخذ.....